

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizozov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOYIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILİYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	88
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN	93
Axliddin Aropitdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	99
Айматова Фарида Хуразовна	
KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li	
DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	113
Xakimov Zafar Ibragimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	124
Muhammadieva Nodira	
SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA).....	131
Santjar Abdumurodovich Sattorov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna	

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI	144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna	
MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOIYILLARI VA MEKANIZMLARI	152
Alikulov Samar Abdurashidovich	
TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI	159
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI	165
Ruziyeva Barno Yadgarovna	
ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ.....	172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
MAJBURIY IJRO HARAKATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	177
Matmuratova Nasiba Azatovna	
OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI	181
Pulatov Abdulla	
INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	185
Nazarov Aziz Avazovich	
ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ.....	190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI.....	197
Omonova Nafisa Qahramon qizi	
MANAGEMENT STRATEGIES IN WOMEN'S BUSINESS: GENDER-SPECIFIC APPROACHES, INNOVATIVE MODELS, AND DIGITAL TRANSFORMATION.....	200
Ahrorova Asila	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	207
Hakimova Oydina Abdulhamidovna, Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
INSON TARAQQIYOTI INDEKSI VA UNI ANIQLAB BERUVCHI KO'RSATKICHLARNING KORRELYATSION-REGRESSION TAHLILI.....	212
Tursunov Rasul Tairovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ.....	218
Эргашева Феруза Насруллаевна	
ENHANCING THE METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM VILLAGES IN UZBEKISTAN.....	226
Khudaynazarova Dilorom Khayrullaevna	
THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING COMPETITIVENESS IN THE GREEN ECONOMY	231
Musadjanova Nargiza Abduvoxid qizi	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINING O'RNI VA SAMARADORLIGI.....	238
Saodat Sadriddinova	
OLIY TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	243
Saida Xabibullayeva	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	247
Исматиллаева Роза Тухтамуратовна, Тураева Сурия Тельмановна	

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERINING QIYMAT YARATISH UZLUKSIZ ZANJIRIDA AGROSERVIS XIZMATLARI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	252
Kudratova Iroda Turdibayevna	
QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTIDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI	257
Nurullayeva Raushan Koptleuovna, Nurimbetov Timur Uzaqbergenovich	
FIZIKA UMUMIY KURSIGA NANOTEXNOLOGIYA TUSHUNCHALARINI KIRITISHNING METODIK ASPEKTLARI VA KOMPONENTLARI	260
Sottarov Abdulvali Umirqulovich	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK HISOBOTLAR VA ULARNING TUTGAN O'RNI.....	266
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Rahmanova Sitara Bahodir qizi	
SANOAT KORXONALARIDA OPERATSION MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	277
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MOLIYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH.....	283
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION INVESTITSİYALASH VA MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI JORIY ETISH (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA)	286
Maxamadiyev Turg'unboy Jumabayevich	
O'ZBEKISTONDA XO'JALIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARI FAOLIYATINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH.....	292
Valijonov Akmaljon	
IQTISODIYOTNING AGRAR SEKTORIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH: NAZARIY VA USLUBIY YONDASHUVLAR	296
Matrasulov Baxodir Erbutayevich	
O'ZBEKISTON MOLIYA TIZIMIDA MAHALLIY MOLIYANING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	303
Safarmurodova Marjona To'raqulovna	
МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПАКЕТА	308
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
QASHQADARYO VILOYATI SANOATINI XUDUDIY TARKIBINI TAKOMILASHTIRISH YO'LLARI	311
Uralov Eliboy Omonovich	
INNOVATSION VA AN'ANAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING TAQQOSLAMA TAHLILI	316
Abdulfarmonov Farrux Faxriddinovich	
EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH.....	320
Safarova Muxabbat Radjabovna	
IJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI O'SISHI DINAMIKASI VA LIKVIDLIK KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	324
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
KO'CHMAS MULKNI OMMAVIY BAHOLASHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI.....	331
Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li	
TURIZM XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI MHXS GA O'TKAZISHDA TRANSFORMATSIYA REJASINI ISHLAB CHIQISH MASALALARI.....	339
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich	
QURILISH SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVINING IQTISODIY MEXANIZMLARI	343
Yembergenova Aynur Aydosbaevna	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANISHNING NAZARIY JIHATLARI	351
Ulashova Zarnigor Botirali qizi	

KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI	357
<i>Abduraxmanov Adham Raxmatullayevich</i>	
BARQAROR QISHLOQ XO'JALIGI AMALIYOTLARINI JORIY ETISHDA XULQ-ATVOR OMILLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI	362
<i>Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich</i>	
SANOAT KORXONALARIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINI JORIY ETISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	367
<i>Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov</i>	
O'ZBEKISTONDA MEHMONXONALARNI MOLIALASHTIRISH ORQALI JOYLASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	373
<i>Xasanova Naimaxon Akmal qizi</i>	
SOLIQ YUKINI OPTIMALLASHTIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	381
<i>Jovliyeva Zuhra Chori qizi</i>	
SANOATNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "YASHIL" INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	386
<i>Ibragimov Zaxid Taxirovich</i>	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ АКТИВАМИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	395
<i>Т.И.Бобакулов, Тухтамышева Гулнора Усмановна</i>	
AGRAR TARMOQQA JALB QILINAYOTGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI ISHLAB CHIQRISH FUNKSIYALARI YORDAMIDA EKONOMETRIK BAHOLASH.....	401
<i>Xatamov Ochildi Qurbonovich, Badalov Jamshid Jamolovich</i>	
IJARA OPERATSIYALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING KAMCHILIKLARI VA UZVIY TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	409
<i>Oripova Saodat Mirfotix qizi</i>	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH.....	414
<i>Xolboyeva farangiz xayrulloevna</i>	
SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI VOSITALARNING TA'LIM JARAYONIDAGI O'RNI.....	419
<i>To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna</i>	
MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORTINI KENGAYTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI	424
<i>Kalenov K.T.</i>	
HUNARMANDCHILIK BRENDLARINING BOZOR OMILLAR TIZIMINI (MAHSULOT, NARX, TAQSIMOT, TARG'IBOT) TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI	428
<i>Ergasheva Aziza</i>	
NAMANGAN VILOYATI IQTISODIYOTIDA TARKIBIY O'ZGARISHLAR: HUDUDIY VA TARMOQ TAHLILI	436
<i>Tohirov Jahongir Muzaffar o'g'li</i>	
WATER HARVESTING FOR CLIMATE RESILIENCE IN UZBEKISTAN'S AGRICULTURE: OPPORTUNITIES, BARRIERS, AND POLICY RECOMMENDATIONS	445
<i>Kripa Mondal, Dr. Anita Banerjee</i>	
O'ZBEKISTONDA TABIIY VA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASH YO'LLARI	454
<i>Sattarov Abdusamat Umirqulovich</i>	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	459
<i>Nasibboyev Fazliddin Sirojiddinovich</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI MONITORING QILISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF QILISH YO'LLARI	464
<i>Hamroyev Sherzod Axtamovich</i>	
SIRKULYAR IQTISODIYOT — IQTISODIY BARQARORLIKNING MUHIM OMILI	471
<i>Hasanov Sh. Sh.</i>	

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВУЗА.....	482
<i>Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи</i>	
TEMIR YO'L SOHASINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	488
<i>Orifova Ximoyat Shovkat qizi</i>	
O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBADAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	494
<i>Raximova Dilfuza Mirzakasimovna</i>	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY HUNARMANDCHILIKNING IQTISODIY SALOHIYATINI BAHOLASH VA EKONOMETRIK PROGNOZLASH	503
<i>Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna</i>	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI BAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR VA GEOSTATISTIK USULLARNI TAKOMILLASHTIRISH: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA	509
<i>Sattorov Sanjar Abdumurodovich</i>	
XODIMLARNI MOTIVATSIYA QILISH VA ULARNING ISH FAOLIYATIGA TA'SIRI: O'ZBEKISTONDAGI KICHIK VA O'RTA BIZNES MISOLIDA	518
<i>Yuldashov Aziz</i>	
RAQOBAT MUHITIDA AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BRENND STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	522
<i>Boboyev L. Kadrxo'ja Djuraxodjeyevich</i>	
XODIMLARNI O'QITISH, QAYTA TAYYORLASH VA ISHSIZLARNI KASBGA YO'NALTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI (GERMANIYA MISOLIDA).....	528
<i>Sattorov Ramziddin Shovxiddin o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	533
<i>Yangiboyev Sardor Ernazar o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHINI RIVOJLANTIRISHDA CHIQUINDISIZ VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	542
<i>Nabiyeva Nilufar Olim qizi</i>	
МАШИННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНОЧНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ	548
<i>Тен Марина Владимировна</i>	
РОЛЬ, СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	555
<i>Каюмова Гузел Иброхимхановна</i>	
QURILISH KORXONALARIDA AKTIVLARNI TAN OLIISHNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISHNI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	562
<i>Yahyojev To'liqin Ismatulla o'g'li</i>	
IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK KORXONALARINI BOSHQARUV MEKANIZMLARI	566
<i>Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi</i>	
QURILISH KORXONALARIDA BOSHQARUV MUNOSABATLARI MAZMUNI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	572
<i>Toshimov Azizbek Hakimovich</i>	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDAGI KOMPANIYALAR KAPITALINI MAKSIMALLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	576
<i>Muradova Dildora Abdusalimovna</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARDAGI KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHDA BAZEL III TALABLARI	581
<i>Norova Nozima Nabiyevna</i>	
ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, МИРОВАЯ ПРАКТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ	588
<i>Алиева С.С.</i>	

KORXONALARDA SOLIQ HISOBINI TASHKIL ETISH VA UNING BUXGALTERIYA HISOBİ BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI	594
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
HUDUDIY KORXONALARDA BIZNES JARAYONLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODEL VA TAMOYILLARINING AHAMIYATI	599
Azimova Maxfuza Rashidovna	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА - ВАЖНЫЙ ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА	604
Пирназаров Шоназар Махтовович	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING O'ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI.....	608
Abdinazarov Suhrobbek Bekmurod o'g'li, Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	
SINGAPUR VA JANUBIY KOREYADA BIZNES SUBYEKTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	615
Nasriddinov Qobilbek Qurbonbekovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	620
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
LOYIHALARNI STRATEGIK REJALASHTIRISHDA BIG DATA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMLARI	625
Xamrayev Zuxritdin Abduraxmanovich	
LOYIHA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA LOYIHA JAMOASINING ROLI VA FUNKSIYALARI	629
Utemuratov Sadik Muratovich	
IQLIM O'ZGARISHI VA RESURLAR CHEKLANGANLIGI SHAROITIDA YASHIL TURIZM MODELLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TIZIMLI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANTIRISH	633
Rasulova Nigora Yusupovna	
ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНЫХ РАЗЛИЧИЙ НА ПРОЦЕСС УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ПОДХОД.....	637
Латипов Ашур Али Рустам угли, Хамидов Далер Дилшодович	
ADAM SMIT IQTISODIY G'OYALARI VA ULARNING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI.....	641
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	646
Baytanov O'ralboy Miraqul o'g'li	
SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF THE POPULATION IN THE CONDITIONS OF A TRANSFORMATIONAL ECONOMY.....	651
M. Sh. Rakhimova	
SANOATNI YASHIL TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA, SIYOSIY MEKANIZMLAR VA O'ZBEKISTON UCHUN AMALIY XULOSALAR	655
To'qumbetov Og'abek Shavkat o'g'li, Ruziyeva Dilobar Isomjonovna	
TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA AHOLI FAROVONLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	661
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich	
IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF THE MAHALLA INSTITUTION IN THE TERRITORIAL GOVERNANCE SYSTEM: MODERNIZATION OF INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISMS	666
Mirbabayev Farrukh Atkhamovich	
AHOLINI UY-JOY BILAN TA'MINLASHDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARI TAHLILI	674
Xannarov Komiljon Karimovich	
INVESTITSIYA KO'CHMAS MULKI HISOBINI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	681
Maxmudov Jamshed Ashrafovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ РАЗВИТИЯ ПАЛОМНИЧЕСКОГО ТУРИЗМА.....	687
Навруз-Зода Бахтиёр Негматович, Мусаев Маликжон Кароматович	

TRANSFORMING UZBEKISTAN THROUGH DIGITALIZATION IN A GLOBALIZED WORLD.....	694
Narzullaeva Umidakhon Nodir qizi	
SUG'ORILADIGAN YERLARDA SUVDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	699
Elomonov Ro'zimurod Doniyor o'g'li, Abdug'aniyev Otabek Allajonovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ.....	704
Р. И. Хакимов	
TURIZM SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIKNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHGA USLUBIY YONDOSHUVLAR	713
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINI BOSHQARISHDA SAMARADORLIK HOLATI TAHLILI	718
Kasimov Saidakmal Saidahrolovich	
BANKLARNING IJTIMOIIY ROLINI OSHIRISHDA YASHIL DEPOZITLARNING AHAMIYATI	722
Berdiyev Akram O'ktamovich	
CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI	728
Xikmetov Nodirbek Ikromovich	
AHOLI DAROMADLARI TENGSIZLIGINING SHAKLLANISHI, UNING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	735
Atayev Jaxongir Erkinovich	
KORXONALARDA DAROMAD VA XARAJATLAR BILAN BOG'LIQ MOLIVAVIY XATARLAR TASNIFI VA ULARNI AUDITDA ANIQLASH USULLARI.....	740
Mehriyev Sobit Sayim o'g'li, Dadarbayev Muzaffar Abduraxmanovich	
GREEN BONDS: ESSENCE, SIGNIFICANCE AND DEVELOPMENT PROSPECTS IN UZBEKISTAN	746
Susanna S. Alieva	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	753
Marupov Qobil Komilovich	
МОДЕЛЬ ЧЕБОЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ КОРЕЯ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ И СРАВНИТЕЛЬНО-УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АНАЛИЗ	758
Латипов Ашур Али Рустам ўғли, Ризаева Зумрад Алишеровна	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RAG'BATLANTIRISHDA SOLIQ PREFERENSIYALARINING ROLI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	762
Allaberganova Kumush Javlonbek qizi, Beknazarova N.T.	
AKSIZ SOLIG'INING BUDJET DAROMADLARI SHAKLLANISHIDAGI O'RNI VA MAZKUR SOLIQNI BUDJETGA UNDIRISH TARTIBINING TAHLILI	769
Nazarova Rushana Ravshan qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA XORIJIY INVESTITSIYALARNING ROLI: XORAZM VILOYATI MISOLIDA.....	774
Ibodullayev Dilshod Ibragimovich	
HUDDIY INVESTITSION JOZIBADORLIKNI BAHOLASHNING OPTIMIZATSIYALANGAN METODOLOGIYASI: ASOSIY KO'RSATKICHLARNING KO'P O'LCHOVLI TAHLILI.....	781
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna, Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ГЕРМАНИИ	788
Артикова Шохиди Ильясовна	
"YASHIL" TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA KORXONALAR MARKETING STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISHNING XUSUSIYATLARI	793
Rasulova Nigora Nematovna	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA ASOSIY KAPITALGA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH YO'NALISHLARI	799
Sultanova Aziza Baxtiyar qizi	

KORXONALARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	802
<i>Aminova Shaxnoza Aziz qizi</i>	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA ULARNI BAHOLASH USULLARI.....	807
<i>Nazirova Sayyora Baxtiyorovna, Qulmamatova Barno Omonovna, Sharifova Nargiza Djurayevna</i>	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINI JORIY ETISHNING O'ZBEKISTON KORXONALARIDA MOLIYAVIY SHAFFOFLIKKA TA'SIRI	811
<i>Murodova E'zoza Maqsud qizi</i>	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI TA'MINOT ZANJIRINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: ISHLASH MEKANIZMI VA ALGORITMINI ISHLAB CHIQUISH	816
<i>Umarov Bobur Murtazoyevich</i>	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLLIGINI OSHIRISH ORQALI MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH	822
<i>Abduxakimov Eldor Djaloliddinovich</i>	
AGRAR SOHADA KADRLAR TAYYORLASHNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY METODOLOGIK ASOSLARI	829
<i>Boltayev Nurali Shiramatovich</i>	
MAMLAKATIMIZ TURIZM SOHASI XIZMATLAR SIFATI BILAN BOG'LIQ IQTISODIY KO'RSATKICHLAR	838
<i>Suyunov R. G'.</i>	
ПРОБЛЕМЫ И ОГРАНИЧЕНИЯ В ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН. ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ	844
<i>Джулибеков Нурмат Каршибекович, Жулиева Гулноз Юлдашевна</i>	
BIZNES JARAYONLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH ASOSLARI	849
<i>Yoqubjanov Muminmirzo Nosirjon o'g'li, Erkinxojiyev Ismoiljon</i>	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI, AHAMIYATI VA UNING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	853
<i>Ernazarov Gulam Bekbaevich</i>	
SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI	860
<i>Mirzokirov Mirramizjon Mirxoshim o'g'li</i>	
ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....	867
<i>Урунова Мафтуна Гайратовна</i>	
АНАЛИЗ ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ЭКОНОМИКИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ И ЕЁ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ	871
<i>Некова Фатима Борисовна</i>	
MINTAQA SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISHDA KLASTERLASH VA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARINING AHAMIYATI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	876
<i>Abdinazarov Xusan Shaymanovich</i>	
ТЕМИР YO'L TRANSPORTI TIZIMINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY TASHKILY-IQTISODIY USULLARDAN FOYDALANISH	882
<i>Kayumov Z.O.</i>	
O'ZBEKISTONDA VALYUTA KURSINING SHAKLLANISHI VA UNING INFLATSIYA DARAJASIGA TA'SIRI MEKANIZMI.....	887
<i>Matrizayev Zafar Gulimboy o'g'li, Viqorjon Bahridinov Akbar o'g'li</i>	
МЕХНАТ BOZORINING TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI.....	892
<i>Soatmo'minova Zarnigor Olimjon qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	897
<i>Mahmudov Sunnatjon Abdujabbor o'g'li</i>	
НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	901
<i>Мирзаев Кулмамат Джанзакович</i>	

ELEKTR UZILISHLARINING HUDUDIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI VA RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMLARI	906
Oltiboyeva Feruza Ulug'bek qizi	
DAVLAT TRANSPORT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	911
Uktamov Sarvar Atxam o'g'li	
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПОДДЕРЖКИ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В СТРАНАХ ЕС, США И ЯПОНИИ	915
Газизова Эльмира Хамидовна, Мелибаева Гульнора Ачилевна	
SANOATNI HUDUDIY RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH OMILLARI	921
O'zmanov Ixtiyor Ibragim o'g'li	
SUG'URTA INSTITUTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	926
Sherov Sanjar Radjabovich	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI STRATEGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	932
Umurov Jasurbek Jamil o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA KASABA UYUSHMALARI FAOLIYATINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	936
Raxmonov Abduxalil Rasulovich	
INKLYUZIV TA'LIM XIZMATLARINING RAQAMLI EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHDA DAVLAT, OTM VA IT INFRATUZILMA INTEGRATSIYASI.....	940
Maxkamova Kamola	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BUDJETLASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH (ENERGETIKA KORXONALARI MISOLIDA).....	944
Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BUDJETLASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH (ENERGETIKA KORXONALARI MISOLIDA)

Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich

Zahiriddin Muhammad Bobur nomidagi Andijon davlat universiteti mustaqil tadqiqotchi

E-mail: jobir1144@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada aksiyadorlik jamiyatlarida budjetlashtirish mexanizmini takomillashtirish masalalari energetika korxonalarida misolida o'rganilgan. Tadqiqot jarayonida budjetlashtirish tizimining iqtisodiy mohiyati, uning korxonada boshqaruvidagi o'rni hamda moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Energetika korxonalarining o'ziga xos xususiyatlari, xususan, ishlab chiqarish jarayonining uzluksizligi, kapital sig'imining yuqoriligi va davlat tomonidan tartibga solish omillari budjetlashtirish mexanizmini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirishi asoslab berilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, budjet ko'rsatkichlarining dinamik o'zgarishlari, ishlab chiqarish hajmi va tovar-moddiy zaxiralar holati tahlil qilinib, boshqaruv samaradorligini oshirishga qaratilgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalits'o'zlar: budjetlashtirish, aksiyadorlik jamiyati, energetika korxonalarida, moliyaviy rejalashtirish, boshqaruv samaradorligi, tovar-moddiy zaxiralar, dinamik tahlil, strategik boshqaruv, xarajatlarni optimallashtirish, investitsiya faoliyati.

Abstract. This article examines the improvement of the budgeting mechanism in joint-stock companies using the example of energy enterprises. The study analyzes the economic essence of the budgeting system, its role in enterprise management, and its importance in the efficient planning of financial resources. It is substantiated that the specific features of energy enterprises, including the continuity of the production process, high capital intensity, and government regulation, necessitate the improvement of budgeting mechanisms. Based on the research findings, the dynamics of budget indicators, production volumes, and the state of inventory are analyzed, and recommendations aimed at improving management efficiency are developed.

Key words: budgeting, joint-stock company, energy enterprises, financial planning, management efficiency, inventories, dynamic analysis, strategic management, cost optimization, investment activity.

Аннотация. В данной статье рассмотрены вопросы совершенствования механизма бюджетирования в акционерных обществах на примере энергетических предприятий. В ходе исследования проанализированы экономическая сущность системы бюджетирования, её роль в управлении предприятием, а также значение в эффективном планировании финансовых ресурсов. Обосновано, что особенности энергетических предприятий, в частности непрерывность производственного процесса, высокая капиталоемкость и государственное регулирование, обуславливают необходимость совершенствования механизма бюджетирования. По результатам исследования проведён анализ динамики бюджетных показателей, объёмов производства и состояния товарно-материальных запасов, а также разработаны предложения и рекомендации, направленные на повышение эффективности управления.

Ключевые слова: бюджетирование, акционерное общество, энергетические предприятия, финансовое планирование, эффективность управления, товарно-материальные запасы, динамический анализ, стратегическое управление, оптимизация затрат, инвестиционная деятельность.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida aksiyadorlik jamiyatlarining barqaror faoliyat yuritishi, ularning moliyaviy natijalari va raqobatbardoshligini ta'minlash ko'p jihatdan samarali boshqaruv tizimiga bog'liq. Zamonaviy korporativ boshqaruv sharoitida moliyaviy resurslarni rejalashtirish, taqsimlash va nazorat qilish jarayonlarini takomillashtirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, budjetlashtirish mexanizmi aksiyadorlik jamiyatlarida boshqaruvning muhim instrumenti sifatida namoyon bo'lib, u korxonada faoliyatini tizimli rejalashtirish, moliyaviy intizomni mustahkamlash hamda boshqaruv qarorlarini asoslashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Energetika sohasi har qanday mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlovchi strategik tarmoqlardan biri hisoblanadi. Ushbu soha sanoat, transport, qishloq xo'jaligi hamda ijtimoiy infratuzilma faoliyatining uzluksiz ishlashida muhim o'rin tutadi. Shu bois energetika korxonalarining moliyaviy va boshqaruv faoliyatini samarali tashkil etish, mavjud resurslardan oqilona foydalanish hamda ishlab chiqarish jarayonlarini optimal rejalashtirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mazkur jarayonda korxonalar boshqaruvining zamonaviy vositalaridan biri sifatida budjetlashtirish tizimi alohida ahamiyatga ega bo'lib, u moliyaviy resurslarni rejalashtirish, nazorat qilish va boshqaruv qarorlarini asoslashda muhim instrument hisoblanadi.

Aksiyadorlik jamiyatlarida budjetlashtirish nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlarni prognozlash, balki resurslardan samarali foydalanish, xarajatlarni optimallashtirish va investitsion faoliyatni boshqarish imkonini ham beradi. Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab korxonalarda budjetlashtirish tizimi yetarli darajada mukammal tashkil etilmagan bo'lib, unda rejalashtirish va nazorat funksiyalari o'rtasida uzilishlar, ma'lumotlar sifati pastligi hamda tashkiliy mexanizmlarning yetarli darajada shakllanmaganligi kuzatiladi. Bu esa budjet ko'rsatkichlarining ishonchlilikiga salbiy ta'sir ko'rsatib, boshqaruv qarorlarining samaradorligini pasaytiradi.

Shuningdek, aksiyadorlik jamiyatlarida budjetlashtirish jarayoniga ta'sir etuvchi omillar — tashqi iqtisodiy muhitning o'zgaruvchanligi, bozor kon'yunkturasi, ichki boshqaruv tizimining rivojlanish darajasi hamda korporativ boshqaruv standartlarining joriy etilish holati — mazkur mexanizmni doimiy ravishda takomillashtirib borishni talab etadi. Ayniqsa, yirik aksiyadorlik jamiyatlarida budjetlashtirish tizimi strategik va operatsion boshqaruvni uyg'unlashtiruvchi vosita sifatida xizmat qilishi lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Aksiyadorlik jamiyatlarida budjetlashtirish mexanizmini takomillashtirish masalalari xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan keng o'rganilgan. Xususan, Charles T. Horngren, Srikant M. Datar va Madhav V. Rajan tomonidan boshqaruv hisobi tizimi doirasida budjetlashtirishning nazariy asoslari chuqur yoritilgan. Ushbu manbada budjetlashtirish korxonalar xarajatlarini rejalashtirish, nazorat qilish va boshqaruv qarorlarini qabul qilishning asosiy vositasi sifatida talqin etilgan.

Shuningdek, Colin Drury budjetlashtirish tizimining tarkibiy elementlari, uning boshqaruv tizimidagi o'rnini hamda samarali budjet tizimini tashkil etish tamoyillarini batafsil bayon qilgan. Muallif budjetlashtirishni strategik va operatsion boshqaruvni bog'lovchi muhim instrument sifatida ko'rib chiqadi.

Moliyaviy rejalashtirish va prognozlash masalalari Jack Alexander tomonidan keng yoritilgan bo'lib, unda budjetlashtirish jarayonini takomillashtirish uchun zamonaviy yondashuvlar, jumladan, prognozlash modellari va analitik usullardan foydalanish zarurligi asoslab berilgan.

Amaliy jihatdan budjetlashtirish mexanizmini rivojlantirish bo'yicha Institute of Management Accountants tomonidan samarali budjet tizimini joriy etish bosqichlari, ichki nazorat va monitoring mexanizmlarining ahamiyati yoritilgan. Ushbu tadqiqotda budjetlashtirish jarayonida ma'lumotlar sifati va tashkilot ichidagi kommunikatsiya muhim omil sifatida qayd etilgan.

Bundan tashqari, Chartered Institute of Management Accountants tomonidan ishlab chiqilgan "Budjetlashtirish va prognozlash amaliyotlari" hisobotida zamonaviy budjetlashtirish va prognozlash amaliyotlari, xususan, moslashuvchan budjetlar va prognoz tizimlarining afzalliklari ko'rsatib o'tilgan.

Mahalliy olimlardan B. Arifovning "Moliyaviy tahlil va korporativ boshqaruv" asarida O'zbekiston sharoitida aksiyadorlik jamiyatlarida moliyaviy boshqaruvni tashkil etish, jumladan, budjetlashtirishning o'ziga xos jihatlari tahlil qilingan. Muallif korporativ boshqaruv samaradorligini oshirishda moliyaviy rejalashtirish tizimining muhim rolini asoslab bergan.

Energetika sohasiga oid jihatlar esa International Energy Agency tomonidan chop etilgan "Energetika sektorining moliyaviy va investitsiya tendensiyalari" hisobotida o'z aksini topgan bo'lib, unda energetika korxonalarida investitsiya jarayonlari, moliyaviy resurslarni boshqarish hamda budjetlashtirishning o'ziga xos xususiyatlari tahlil etilgan.

Umuman olganda, yuqoridagi adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, budjetlashtirish mexanizmi korxonalar boshqaruvining ajralmas qismi bo'lib, uni takomillashtirish uchun zamonaviy analitik yondashuvlar, prognozlash usullari hamda samarali ichki nazorat tizimlarini joriy etish muhim ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda ilmiy bilishning turli usullaridan kompleks foydalanildi. Jumladan, tahlil va sintez usullari orqali aksiyadorlik jamiyatlarida budjetlashtirish tizimining nazariy asoslari va amaliy holati o'rganildi. Statistika hamda dinamik tahlil usullari yordamida energetika korxonalarida ishlab chiqarish hajmi va tovar-moddiy zaxiralar ko'rsatkichlarining o'zgarish tendensiyalari baholandi.

Taqqoslash usuli orqali turli aksiyadorlik jamiyatlari faoliyati o'rtasidagi farqlar aniqlanib, ularning budjetlashtirish tizimidagi xususiyatlari tahlil qilindi. Shuningdek, tizimli yondashuv asosida budjetlashtirish mexanizmining tarkibiy elementlari va ularning o'zaro bog'liqligi o'rganildi.

Tadqiqotda iqtisodiy-matematik tahlil elementlari hamda prognozlash yondashuvlaridan foydalanilib, korxonalar boshqaruvida samarali qarorlar qabul qilish imkoniyatlari asoslab berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

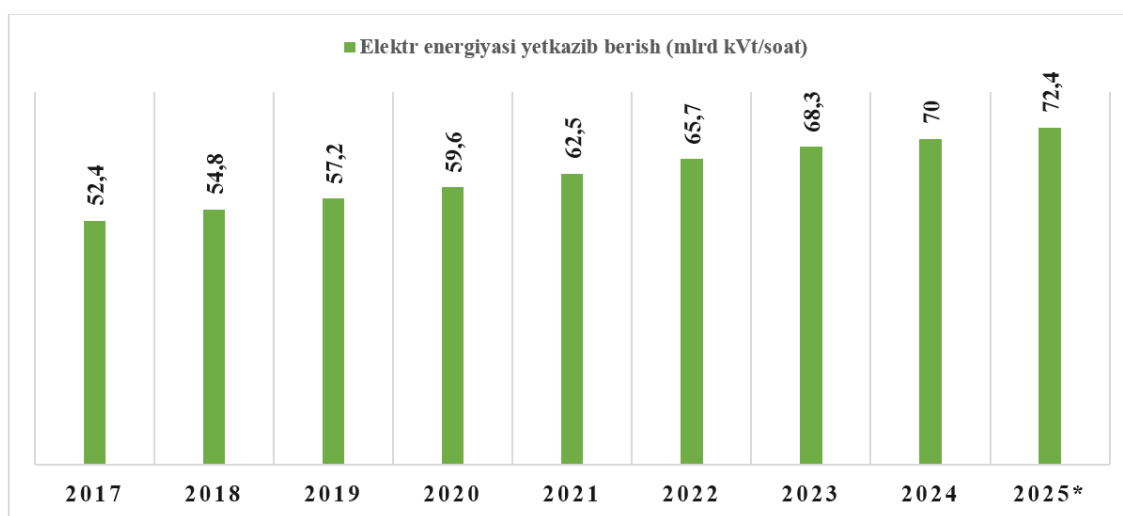
Energetika korxonalarida budjetlashtirish tizimi nafaqat korxonaning moliyaviy faoliyatini rejalashtirish, balki ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni optimallashtirish va investitsion faoliyatni boshqarish imkonini ham beradi. Shu bilan birga, energetika tarmog'ining o'ziga xos xususiyatlari, jumladan, kapital sig'imining yuqoriligi, ishlab chiqarish jarayonining uzluksizligi, energiya resurslariga bo'lgan talabning doimiy o'zgarib borishi hamda davlat tomonidan tartibga solish darajasining yuqoriligi budjetlashtirish jarayoniga alohida yondashuvni talab qiladi. Bunday sharoitda energetika korxonalarida budjet ko'rsatkichlarining shakllanishi va ularning vaqt davomida qanday o'zgarib borishini o'rganish boshqaruv samaradorligini baholashda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

So'nggi yillarda energetika korxonalarida ishlab chiqarish hajmi, xarajatlar tarkibi, investitsiya yo'nalishlari hamda moliyaviy natijalar bilan bog'liq ko'rsatkichlar sezilarli darajada o'zgarib bormoqda. Ushbu o'zgarishlar energiya resurslariga bo'lgan talabning ortishi, modernizatsiya jarayonlari, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, shuningdek, boshqaruv tizimlarining takomillashuvi bilan chambarchas bog'liqdir. Shu sababli energetika korxonalarida budjetlashtirish ko'rsatkichlarining o'zgarish tendensiyalarini aniqlash va ularni tahlil qilish korxonalar boshqaruvi samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi muhim ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Korxonalarda budjetlashtirish jarayoni boshqaruvning asosiy vositasi sifatida strategik va operatsion qarorlar qabul qilishda keng qo'llaniladi. Mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan yirik aksiyadorlik jamiyatlari — “Andijon dori-darmon” AJ, “O'zsvu'ta'minot” AJ, “Hududgazta'minot” AJ va “Hududiy elektr tarmoqlari” AJ misolida ko'rish mumkinki, budjetlashtirish faqat moliyaviy natijalarni prognozlash emas, balki resurslarni samarali taqsimlash, boshqaruv javobgarligini kuchaytirish va aksiyadorlar manfaatlarini uyg'unlashtirish vazifasini ham bajaradi. Budjetlashtirish jarayonida tashkiliy tuzilma, ichki iqtisodiy omillar, tashqi bozor sharoitlari va zamonaviy boshqaruv modellaridan foydalanish imkoniyatlari birgalikda shakllanadi. Korxonalarda budjetlashtirishning tashkiliy mexanizmi rejalashtirishdan boshlab ijrogacha bo'lgan to'liq sikl sifatida ishlaydi va bunda bo'linmalar, moliya funksiyasi, budjet qo'mitasi yoki kuzatuv kengashi hamda ijro organlari rollari aniq bog'langan bo'ladi.

“Hududiy elektr tarmoqlari” AJda 2024-yilda elektr energiyasini yetkazib berish hajmi 70 048,5 mln kVt-soat qilib belgilangan. Daromadlar tarkibi esa filiallar tomonidan sotishdan sof tushum 42 545,8 mlrd so'm, jami daromad 43 147,9 mlrd so'm, sotilgan mahsulot va xizmatlar tannarxi 35 106,1 mlrd so'm, kutilayotgan sof foyda 175,7 mlrd so'm ko'rinishida prognoz qilingan. Hududiy elektr tarmoqlarida elektr energiyasi yetkazib berish hajmi dinamikasini tahlil qilish energetika korxonalarining ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish darajasi, energiya iste'moli o'sishining umumiy tendensiyalari hamda budjetlashtirish asosida boshqaruv qarorlarini shakllantirish jarayonlarini baholashda muhim ahamiyatga ega. Elektr energiyasi yetkazib berish hajmining yillik o'zgarishlari korxonalar faoliyatining operatsion samaradorligi, energiya tarmoqlarining texnik holati, energiya iste'molining iqtisodiy faollikka bog'liqligi hamda energetika infratuzilmasining rivojlanish darajasini aks ettiradi.

1-rasm ma'lumotlariga ko'ra, 2017–2025-yillar davomida hududiy elektr tarmoqlari orqali yetkazib berilgan elektr energiyasi hajmida barqaror o'sish tendensiyasi kuzatiladi.

1-rasm. Hududiy elektr tarmoqlarida elektr energiyasi yetkazib berish hajmi dinamikasi

Xususan, 2017-yilda 52,4 mlrd kVt-soatni tashkil etgan elektr energiyasi yetkazib berish hajmi 2024-yilga kelib 70,0 mlrd kVt-soatga yetgan bo'lib, bu davr mobaynida umumiy o'sish qariyb 33–35 foizni tashkil etganini ko'rsatadi. 2025-yil prognoziga ko'ra, ushbu ko'rsatkich 72,4 mlrd kVt-soatga yetishi kutilmoqda. Mazkur holat mamlakatda elektr energiyasiga bo'lgan talabning ortib borayotgani, sanoat ishlab chiqarishining kengayishi, aholining turmush darajasi va energiya iste'molining o'sishi bilan izohlanadi.

Dinamik tahlil natijalariga ko'ra, 2017–2022-yillar oralig'ida elektr energiyasi yetkazib berish hajmining o'sish sur'atlari nisbatan barqaror bo'lib, o'rtacha 4–5 foiz atrofida shakllangan. Bu davr energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish, elektr uzatish tarmoqlarini kengaytirish hamda energiya ta'minotining barqarorligini oshirishga qaratilgan investitsion dasturlar bilan bog'liq bo'lgan. Ayniqsa, elektr uzatish tarmoqlarini rekonstruksiya qilish, yangi podstansiyalarni ishga tushirish hamda energiya yo'qotishlarini kamaytirishga qaratilgan texnik choralar energiya yetkazib berish hajmining barqaror o'sishini ta'minlagan.

2023–2024-yillarda o'sish sur'atlarining biroz sekinlashgani kuzatiladi. Bunday holat energetika tizimida ishlab chiqarish quvvatlarining ma'lum darajada chegaralanganligi, energiya iste'molining mavsumiy tebranishlari hamda ishlab chiqarish xarajatlarining oshishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, energiya ta'minoti tizimida modernizatsiya ishlari olib borilayotgan davrda ayrim texnologik uzilishlar yoki qayta taqsimlash jarayonlari ham o'sish sur'atlariga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bundan tashqari, tasdiqlangan budjetlar bo'yicha dividend oqimlari ham rejalashtiriladi va bu aksiyadorlar manfaatlarini bilan bog'lanadi (masalan, "Hududiy elektr tarmoqlari" AJ portfeli bo'yicha 2024-yil davomida prognoz dividendlar jadvali tuzilgan). Shu tariqa, rejalashtirish–konsolidatsiya–tasdiqlash–ijro zanjiri korxonada budjetlashtirishining "tirik" boshqaruv mexanizmini yaratadi: dastlabki prognozlardan rasmiy tasdiqlashgacha bo'lgan yo'l ma'lumotga tayanuvchi va institutlashtirilgan, ijro esa reja-fakt tahlili, variatsiyalar va tuzatishlar orqali uzluksiz takomillanadi.

Tovar-moddiy zaxiralar hajmi korxonada faoliyatining uzluksizligini ta'minlovchi muhim iqtisodiy ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Ushbu ko'rsatkich korxonada ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonlari uchun zarur resurslar bilan ta'minlanganlik darajasini, shuningdek, moddiy resurslardan foydalanish samaradorligini ifodalaydi. Aksiyadorlik jamiyatlarida tovar-moddiy zaxiralar holatini tahlil qilish orqali ularning budjet mablag'larini rejalashtirish, aylanma kapitalni boshqarish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish sifati haqida muhim xulosalarga kelish mumkin. Shu nuqtai nazardan, jadvalda keltirilgan ma'lumotlar asosida "Hududgazta'minot" AJ hamda "Hududiy elektr tarmoqlari" AJda tovar-moddiy zaxiralar hajmining o'zgarish dinamikasini iqtisodiy, budjet boshqaruvi va menejment yondashuvlari asosida tahlil qilish maqsadga muvofiqdir (1-jadval).

1-jadval. Aksiyadorlik jamiyatining tovar moddiy zaxiralari hajmi, ming so'm

Yillar	"Hududgazta'minot" AJ	"Hudud elektr tarmoqlari" AJ
2014	15870505	50354358
2015	17168005	52145124
2016	17456888	55465987
2017	19549766	58455124
2018	18875124	60125489
2019	19125468	69948455
2020	19789154	4330166
2021	22435750	18234154
2022	4213373506	91708384
2023	5690776296	1417409867
2024	6198233500	1688249598
2025	7218421621	1754256512

2014–2025-yillarda "Hududgazta'minot" AJ va "Hududiy elektr tarmoqlari" AJning tovar-moddiy zaxiralari hajmi sezilarli o'zgarishlar ko'rsatgan. Dastlabki 2014–2019-yillarda har ikki korxonada zaxiralar barqaror o'sish sur'atiga ega bo'lgan. "Hududgazta'minot" AJda zaxiralar hajmi 15 870 505 ming so'mdan 19 125 468 ming so'mga oshib, taxminan 20 foizlik o'sish bilan asta-sekin rivojlanishni ko'rsatgan. Shu davrda "Hududiy elektr tarmoqlari" AJda zaxiralar 50 354 358 ming so'mdan 69 948 455 ming so'mga yetib, nisbatan yuqori sur'at bilan o'sgan. Bu davrdagi o'sish korxonalarda resurslarni ehtiyotkorlik bilan shakllantirish, ishlab chiqarish jarayonlarini uzluksiz ta'minlash va budjet ko'rsatkichlarini barqaror asosda rejalashtirish bilan izohlanadi.

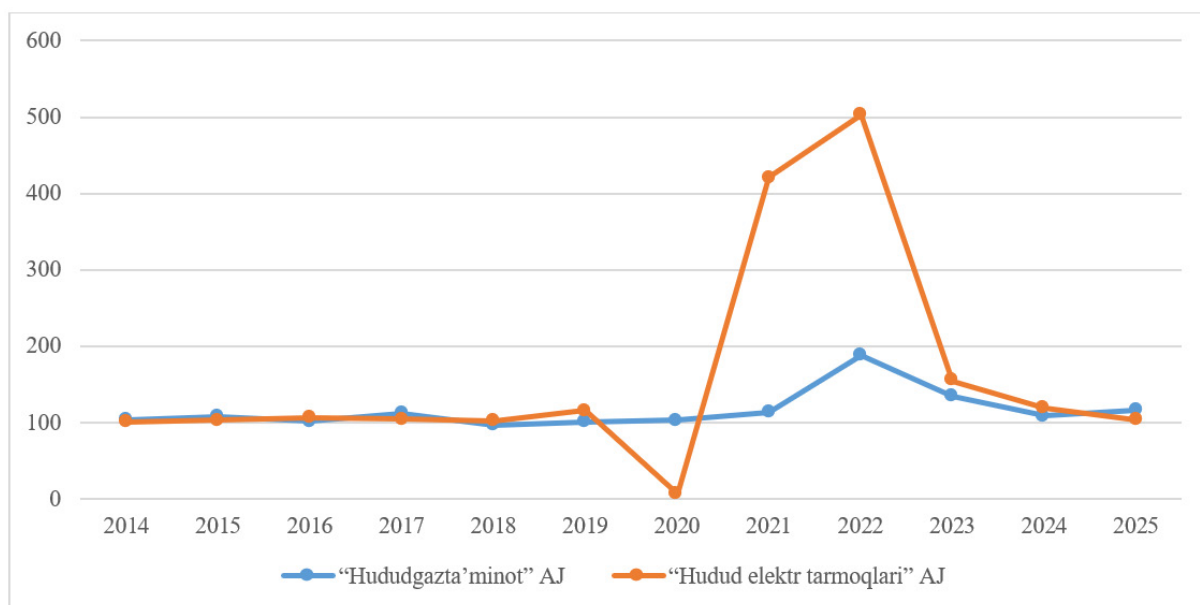
2020–2021-yillarda esa “Hududiy elektr tarmoqlari” AJ zaxiralari keskin pasayish bilan ajralib turdi: 2020-yilda 4 330 166 ming soʻmga tushib, 2021-yilda 18 234 154 ming soʻmga qaytdi. Bu pasayish, ehtimol, maʼlumotlarni qayta konsolidatsiya qilish, resurslarni optimallashtirish yoki budjet hisobotlarini takomillashtirish natijasi bilan bogʻliq. Shu bilan birga, “Hududgaztaʼminot” AJda zaxiralar hajmi barqaror oʻsishda davom etib, 22 435 750 ming soʻmga yetdi, bu esa gaz taʼminoti korxonasi resurs siyosati ehtiyotkor va nazorat ostida olib borilganini koʻrsatadi.

2022-yildan boshlab har ikki korxonada zaxiralar hajmi keskin oshdi. “Hududgaztaʼminot” AJda bu koʻrsatkich 22 435 750 ming soʻmdan 4 213 373 506 ming soʻmga yetdi, yaʼni deyarli 188 baravar oʻsish kuzatildi. Shu bilan birga, “Hududiy elektr tarmoqlari” AJda zaxiralar 91 708 384 ming soʻmga yetib, taxminan besh baravar oʻsish qayd etildi. Bu oʻsish strategik resurslarni shakllantirish, kapital xarajatlarni rejalashtirish va budjet tizimini takomillashtirish bilan izohlanadi. Ayniqsa, “Hududgaztaʼminot” AJdagi keskin oʻsish korxonaning resurs siyosatida yirik strukturaviy oʻzgarishlar amalga oshirilganini koʻrsatadi.

2023–2025-yillarda zaxiralar hajmi barqaror oʻsishda davom etdi. “Hududgaztaʼminot” AJda 5 690 776 296 ming soʻmdan 7 218 421 621 ming soʻmga yetdi, “Hududiy elektr tarmoqlari” AJda esa 1 417 409 867 ming soʻmdan 1 754 256 512 ming soʻmga oshdi. Bu davrda zaxiralarning oʻsishi ishlab chiqarish jarayonlarini uzluksiz taʼminlash, energiya va gaz resurslariga boʻlgan talabni qondirish hamda budjet koʻrsatkichlarini amalga oshirish bilan bogʻliq.

Tahlil shuni koʻrsatadiki, 2014–2019-yillarda zaxiralar hajmi barqaror va nazoratli oʻsgan boʻlsa, 2020–2021-yillarda “Hududiy elektr tarmoqlari” AJda qisqa muddatli pasayish kuzatilgan. 2022-yildan boshlab esa ikkala korxonada zaxiralar hajmi keskin oshib, resurslarni shakllantirish va boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish jarayonining kuchayganini bildiradi. Shu nuqtai nazardan, zaxiralar hajmini tahlil qilish budjetlashtirishning muhim indikatorlaridan biri boʻlib, korxonada boshqaruvi va moliyaviy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, energetika va gaz tarmoqlarida zaxiralar hajmi ishlab chiqarish uzluksizligi, resurslarni oqilona taqsimlash va budjet rejalashtirish tizimi bilan chambarchas bogʻliq.

Mazkur korxonada 2014–2019-yillar oraliqʼida zaxiralar hajmi 50 354 358 ming soʻmdan 69 948 455 ming soʻmga qadar asta-sekin oshib borgan. Bu davrda oʻsish nisbatan barqaror boʻlib, elektr tarmoqlari infratuzilmasini uzluksiz saqlash uchun zarur ehtiyot qismlar, materiallar va texnik resurslar tizimli ravishda shakllantirilganini koʻrsatadi (2-rasm).

2-rasm. “Hudud elektr tarmoqlari” va “Hududgaztaʼminot” AJ larning tovar-moddiy zaxiralarni oʻzgarishi holati¹

Tahlil davrining boshida “Hududiy elektr tarmoqlari” AJning tovar-moddiy zaxiralari “Hududgaztaʼminot” AJga nisbatan ancha yuqori boʻlgan. Masalan, 2014-yilda elektr tarmoqlari korxonasi zaxiralari gaz taʼminoti korxonasi nisbatan qariyb uch baravar koʻp boʻlgan.

Leikin keyingi yillarda, ayniqsa 2022-yildan boshlab, vaziyat oʻzgargan. “Hududgaztaʼminot” AJda zaxiralar hajmi juda yuqori surʼatlarda oshib, 2025-yilga kelib 7,2 trln soʻmga yaqinlashgan. “Hududiy elektr tarmoqlari” AJda esa bu koʻrsatkich 1,75 trln soʻm atrofida boʻlgan.

1 Korxonada maʼlumotlari asosida muallif ishlanmasi

Demak, davr oxiriga kelib gaz ta'minoti korxonasi moddiy resurslarni shakllantirish bo'yicha ancha yirik hajmga chiqqan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, aksiyadorlik jamiyatlarida budjetlashtirish mexanizmi korxonalar boshqaruvining muhim instrumenti hisoblanib, u moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish, nazorat qilish va boshqaruv qarorlarini asoslashda muhim rol o'ynaydi. Energetika korxonalari misolida o'tkazilgan tahlillar ishlab chiqarish hajmining barqaror o'sish tendensiyasiga ega ekanligini, biroq ayrim davrlarda o'sish sur'atlarining sekinlashuvi kuzatilishini ko'rsatdi. Shu bilan birga, tovar-moddiy zaxiralar hajmining keskin oshishi korxonalarda resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish va budjetlashtirish tizimini yanada takomillashtirish zarurligini tasdiqlaydi.

Aniqlanishicha, mavjud budjetlashtirish tizimlarida rejalashtirish va nazorat funksiyalari o'rtasidagi uzilishlar, ma'lumotlar sifatining yetarli emasligi hamda tashkiliy mexanizmlarning to'liq shakllanmaganligi boshqaruv samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli aksiyadorlik jamiyatlarida budjetlashtirish mexanizmini takomillashtirish uchun raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, prognozlash usullarini rivojlantirish, ichki nazorat tizimini kuchaytirish hamda strategik va operatsion rejalashtirishni o'zaro integratsiyalash zarur.

Umuman olganda, budjetlashtirish mexanizmini takomillashtirish aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, resurslardan samarali foydalanish va uzoq muddatli strategik rivojlanishni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Chartered Institute of Management Accountants. Budgeting and Forecasting Best Practices. – Research Report. – London, 2020. – P. 10–18.
2. International Energy Agency. Energy Sector Financial and Investment Trends. – Paris, 2022. – P. 25–40.
3. Institute of Management Accountants. Implementing Effective Budgeting Practices. – Management Accounting Journal, 2019. – P. 15–22.
4. B. Arifov. Moliyaviy tahlil va korporativ boshqaruv. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2020. – 55–92-b.
5. Jack Alexander. Financial Planning & Analysis and Performance Management. – Wiley, 2018. – P. 88–120.
6. Charles T. Horngren, Srikant M. Datar, Madhav V. Rajan. Horngren's Cost Accounting: A Managerial Emphasis. – Pearson Education, 2018. – P. 45–78.
7. Colin Drury. Management and Cost Accounting. – Cengage Learning, 2015. – P. 102–135.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>